

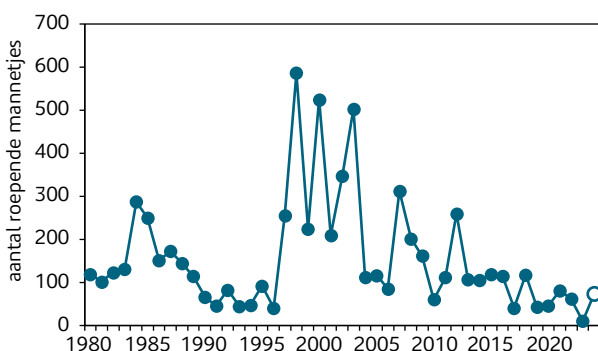
De grillen van de Kwartelkoning

Ooit was de Kwartelkoning in grote delen van Nederland een bekende broedvogel. De vele volksnamen die in omloop zijn wijzen daar ook op. Inmiddels zijn de hoogtijdagen voorbij en laat de soort al jaren kwakkelende aantallen zien. In 2023 werd het 'crex-crex' minder dan ooit gehoord, 2024 was een beter jaar.

Kwartelkoningen stellen hele specifieke eisen aan hun leefomgeving. Als ze in de loop van mei arriveren, zoeken ze vegetaties op die voldoende dekking bieden. Tegelijkertijd mag de vegetatie niet te dicht worden, want Kwartelkoningen moeten wel tussen de stengels door kunnen lopen. Vooral hooilanden langs rivieren en in beekdalen voldoen aan deze voorwaarden, plaatselijk ook akkerbouwgewassen als luzerne en wintergraan. Natuurterreinen met jaarrond begrazing zijn doorgaans alleen in de beginjaren na herinrichting aantrekkelijk, maar verliezen hun aantrekkingskracht als de vegetatie na verloop van tijd te dicht wordt (sterk begraasde delen blijven te open). Omdat Kwartelkoningen een lang broedseizoen hebben, staat of valt hun succes met adequate beschermingsmaatregelen. Die bestaan niet alleen uit het voorkomen van uitmaaien van gevestigde vogels, maar houden er idealiter ook rekening mee dat nieuwe vestigingen tot in juli plaatsvinden. Om de populatie in stand te houden moeten Kwartelkoningen in de periode mei tot en met augustus twee keer succesvol broeden. Hoewel maatregelen met succes door terreinbeheerders en boeren worden toegepast, is de beschermingsstrategie voor Kwartelkoningen in de praktijk niet altijd even gemakkelijk.

Fluctuaties normaal

Voor een soort die zo afhankelijk is van een goed broedsucces zijn fluctuerende aantallen van jaar op jaar heel gewoon. In Nederland laten Kwartelkoningen over de gehele linie een significante afname zien. Rond 2000 beleefde de soort een opleving, veroorzaakt door omwentelingen in de politiek en het ineenstorten van de collectieve landbouw in Oost-Europa. Hierdoor ontstond op grote schaal geschikt habitat. Die opleving lijkt vooralsnog een kortstondig effect te hebben gehad; het laatste piekjaar 2012 ligt inmiddels ruim tien jaar achter ons.

Fragmentarische broedpopulaties

In de meeste landen om ons heen is het voorkomen van Kwartelkoningen gefragmenteerd. In Oost-Europese landen als Polen, de Baltische Staten, Wit-Rusland en Rusland is de verspreiding veel ruimer en zijn Kwartelkoningen talrijker. Fluctuaties bij ons hebben veel overlap met die in andere West-Europese landen en dat doet vermoeden dat ze verband houden met wat er ten oosten van ons gebeurt. Droogte, overstromingen of opvallende veranderingen in landbouwkundig gebruik kunnen voor honderden Kwartelkoningen *on the move* zorgen. Die leiden bij ons snel tot een opvallende piek.

Opleving in 2024

In 2023 werden slechts elf roepende mannetjes gehoord, een historisch laag aantal sinds het begin van de landelijke tellingen in 1980. Ondanks dit laagterecord is het doek nog niet gevallen voor de Kwartelkoning in Nederland. Het voorjaar van 2024 kende een verrassende opsteker: er doken juist meer vogels op in natuurterreinen, hooiland, braakliggend land, graan- en luzerneakker, ondanks dat hoge waterstanden voor minder geschikt broedgebied langs rivieren en beken zorgden. Vermoedelijk konden de vogels vooral na eind juni nog in niet gemaaide hooilanden terecht. In totaal werden rond 75 roepplekken ontdekt, op zowel bekende als nieuwe locaties.

Bolwerk

De meeste Kwartelkoningen in 2024 werden gehoord in de provincie Groningen. In bolwerk het Oldambt werden 23 territoria gevonden. In dit grootschalige akkerbouwgebied komt doorgaans 20 tot 30% van de landelijke populatie voor. Naast het Oldambt zijn min of meer vaste broedgebieden de beekdalen in Drenthe en Friesland, de uiterwaarden van het Zwarte Water en het mondingsgebied van de Overijsselse Vecht, en de uiterwaarden van de IJssel. In jaren met grotere aantallen blijft deze verspreiding grotendeels gehandhaafd, met enkel lokale uitbreidingen langs de Waal, de Nederrijn en in Flevoland. Buiten deze gebieden gaat het hoofdzakelijk om incidentele roepplaatsen.

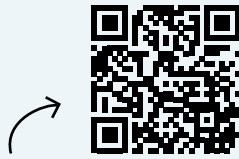
«Trend van het aantal roepende Kwartelkoningen in Nederland sinds 1980; 2024 is nog voorlopig.

⤴ Foto: Bence Mate (Agami)

Meer van dit soort artikelen lezen? Word lid van Sovon!

Dit artikel verscheen in de Vogelbalans. Sovon geeft eens per jaar Vogelbalans uit. In de Vogelbalans zet Sovon de belangrijkste actuele ontwikkelingen op een rij. Welke soorten nemen toe en welke zijn steeds minder te zien? Leden van Sovon krijgen Vogelbalans automatisch opgestuurd.

Lees meer over de Vogelbalans op sovon.nl/vogelbalans

